

Недержавні пенсійні фонди: статистика, перспективи

Ринок недержавного пенсійного забезпечення залишається найбільш динамічним серед ринків небанківських фінансових послуг. Про це свідчить стрімке зростання всіх основних показників діяльності НПФ.

Загальна кількість офіційно зареєстрованих НПФ за I півріччя 2008 року збільшилась на 6,3% і становить 102 недержавних пенсійних фонди. Така кількість НПФ є в цілому достатньою для задоволення попиту на послуги з недержавного пенсійного забезпечення.

Чинне законодавство передбачає створення відкритих, корпоративних та професійних НПФ. Найбільш активно відбувається створення відкритих НПФ, кількість яких на кінець звітної періоду склала 80, корпоративних фондів – 14, професійних – 8.

Позитивним явищем є поступова

концентрація ринку НПФ. Кількість фондів, у яких вартість активів вже перевищує 10 млн грн, зросла за звітний період на 20%. Сума активів десяти найбільших фондів за останнє півріччя збільшилась на 78,3% і складає 378,2 млн грн, або 78,7% від вартості активів усіх недержавних пенсійних фондів.

Враховуючи, що діюча модель пенсійного забезпечення розглядає пенсійний фонд як юридичну особу, яка не має ні власного апарату, ні функцій, велике значення у їхній діяльності має інфраструктура, яка призначена забезпечувати роботу недержавних пенсійних фондів. До неї належать адміністратори, компанії з управління активами, банки-зберігачі.

Динаміка створення інфраструктури НПФ сьогодні в цілому відповідає динаміці розвитку недержавних пенсійних фондів.

Кількість адміністраторів, які отримали ліцензію з адміністрування недержавних пенсійних фондів, за останні півроку не змінилася і складає 40, з яких 19 обслуговують більше, ніж один недержавний пенсійний фонд, що є нормальним явищем у системі НПЗ.

Кількість компаній з управління активами, які мають ліцензію на управління активами НПФ, зросла за звітний період на 14,9% і склала 393, з яких 53 вже мають договори на обслуговування активів НПФ. Кількість банків-зберігачів збільшилась до 116, з них уклали договори на обслуговування НПФ 36 зберігачів.

Резерв компаній з управління активами та банків-зберігачів, які мають ліцензії на обслуговування недержавних пенсійних фондів, значно перевищує попит на ці послуги, що дає можливість на конкурентних умовах відбирати найкращих.

Про збільшення рівня довіри населення до системи недержавного пенсійного забезпечення свідчить зростання кількості учасників. Темпи росту кількості учасників НПФ за півроку збільшилися на 53,7%, а їх кількість – з 278,7 до 428,3 тис. осіб.

Як і в попередні роки, серед учасників НПФ більшість склали особи віком від 40 до 55 років – 44,2% (2005 р. – 44,2%, 2006 р. – 43%, 2007 р. – 41,9%). Разом з тим, слід відзначити зростання частки вікової групи старше 55 років – 9,5% (9,3% у 2007 році) та зменшення частки учасників НПФ віком до 25 років – 10,9% (8% у 2005 році, 14% у 2006, 15,1% у 2007 році).

У цілому структура учасників за віковою ознакою в основному відображає структуру за віком працівників на підприємствах, які виступають засновниками та вкладниками пенсійних фондів.

Найбільша кількість учасників пенсійних фондів зосереджена сьогодні у відкритих НПФ (382,6 тис. осіб, або 89,3% від загальної кількості учасників). Найменша кількість

учасників зосереджена в професійних НПФ (22,5 тис. осіб, або 5,3%). Така тенденція пов'язана з більшою гнучкістю відкритих фондів для учасника щодо можливості входу і виходу з цих фондів.

Аналіз укладених адміністраторами недержавних пенсійних фондів контрактів з вкладниками свідчить про їх збільшення за останні півроку на 8,6%.

Найбільша кількість контрактів укладається з вкладниками відкритих НПФ, які складають 83% від загальної кількості укладених контрактів.

Із загальної кількості 60,7 тисяч пенсійних контрактів, 14,9 тисяч укладено з юридичними особами та 45,9 – з фізичними особами.

Одним із основних якісних показників, які характеризують систему недержавного пенсійного забезпечення, є сплачені пенсійні внески.

Аналізуючи динаміку сплачених пенсійних внесків за 2006-2008 роки, слід зазначити, що надходження пенсійних внесків за останні півроку збільшилось майже удвічі і на кінець II кварталу 2008 року становило 439,6 млн грн.

Найбільш високими темпами зростали у звітному періоді внески у корпоративні пенсійні фонди. Найнижчою була їх динаміка в професійних НПФ. Надходження пенсійних внесків від юридичних осіб за перше півріччя 2008 року у цілому зросли майже вдвічі (для відкритих НПФ цей приріст становить 72,3%, для корпоративних – 167,8%, та 98,8% – для професійних НПФ). Також стрімко зросло надходження пенсійних внесків від фізичних осіб, лише для корпоративних НПФ приріст склав 150%.

Середній сукупний пенсійний внесок з розрахунку на одного учасника НПФ за 2 квартали 2008 року склав 481,3 грн і збільшився порівняно з аналогічним показником за 2007 рік на 10,9% при збільшенні середньої заробітної плати на 26,3%.

У цілому, разом із інвестиційним доходом, пенсійні накопичення в розрахунку на одного учасника НПФ склали на кінець звітної періоду 982,22 грн.

Разом з пенсійними внесками протягом звітної періоду

здійснювалися і пенсійні виплати, які в цілому склали 10,6 млн грн, збільшившись проти 2007 року на 16,2%. Серед них одноразові виплати склали 9,6 млн грн, пенсійні виплати на визначений строк – 964,5 тис. грн.

Сумарна вартість активів НПФ збільшилась з 280,6 до 480,8 млн грн, або на 71,3%, в тому числі чиста вартість активів зросла на 72%, збільшившись з 278 млн грн до 479 млн грн. Якщо порівняти з іншими ринками фінансових послуг, то динаміка зростання активів НПФ була найвищою. Вартість активів, які інвестовані, зросла за рік на 201,1 млн грн (134,9%) і склала 472,4 млн грн.

За період існування пенсійних фондів загальна вартість інвестиційного доходу склала 76,7 млн грн, або 17,4% від суми сплачених внесків і зросла за півріччя на 12,8%.

Виходячи з інвестиційних декларацій, недержавні пенсійні фонди застосовують різну інвестиційну політику, що дало можливість населенню вибирати недержавні пенсійні фонди як із консервативною, так і з агресивною інвестиційною політикою.

Зниження ризиків пенсійних фондів відповідно до Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» забезпечується шляхом диверсифікації на законодавчо встановлений рівень їх активів.

Починаючи з 2007 року в портфелях деяких НПФ з'явилися іпотечні цінні папери, але їх частка станом на кінець II кварталу 2008 року в цілому складає близько 0,1% при максимально можливому рівні 40%. Це пов'язано з повільним процесом сек'ютеризації іпотечних зобов'язань.

У II кварталі 2008 року порівняно з 2007 роком в консолідованому портфелі НПФ на 8,3% зменшилась частка акцій українських емітентів.

При можливому ліміті у 10% частка банківських металів у консолідованому портфелі НПФ склала 2,4%, зменшившись на 0,3%, що не зрозуміло в умовах надійності і достатньо високої доходності цього інструменту.

В структурі інвестицій активів НПФ у галузях економіки найбільша частка інвестицій припадає на металургійну галузь, хоча і частка знизилася з 30% до 23,6%, а також на машинобудування, де

частка складає 23,3%. Достатньо висока частка інвестицій припадає також і на енергетичну, хімічну галузі та торгівлю.

У цілому сукупний дохід від інвестування пенсійних активів збільшився з 9,7 млн у 2005 році до 76,7 млн грн (або на 690,7%) на кінець II кварталу 2008 року при зростанні пенсійних внесків за цей період з 36 млн грн до 439,6 млн грн (1221,1%).

Сумарні витрати пенсійних фондів за півріччя збільшилися з 15,1 до 22,8 млн грн, що пояснюється як збільшенням кількості працюючих недержавних пенсійних фондів, так і обсягами робіт з обслуговування учасників та їхніх вкладів.

За рахунок пенсійних коштів покривається оплата послуг з адміністрування пенсійного фонду, управління його активами, а також відшкодовуються витрати послуг зберігача, аудиторські послуги, послуги торговців цінними паперами.

Залишаючись відносно великими у процентному відношенні до активів НПФ, ці витрати є невеликими в абсолютному значенні відносно витрат з обслуговування пенсійних фондів в інших країнах світу, що пояснюється невеликими обсягами активів недержавних пенсійних фондів в Україні та операцій з ними.

З часом, зі зростанням пенсійних активів, частка витрат на обслуговування пенсійних фондів відносно вартості пенсійних активів, повинна стабілізуватися, а в майбутньому і зменшуватися.

Найбільші витрати характерні для пенсійних фондів, які перебувають на початковій стадії розвитку, що пояснюється витратами на організацію їх роботи. Частину витрат при цьому беруть на себе засновники НПФ.

Проте загалом аналіз основних показників діяльності недержавних пенсійних фондів свідчить про стабільну роботу нових для суспільства фінансових інститутів, відсутність вагомих порушень з їх боку, що в свою чергу забезпечує поступове збільшення уваги до них з боку роботодавців та населення, подальший розвиток накопичуваної системи пенсійного забезпечення в Україні.